

Instruks for Statens havarikommisjon

Fastsatt av Samferdselsdepartementet 8. april 2024

med virkning fra 1. mai 2024

1. Innledning og instruksens formål

Instruksen er fastsatt i medhold av Reglement for økonomistyring i staten §3.

Denne instruksen erstatter *Instruks for Statens havarikommisjon* fastsatt av Samferdselsdepartementet 28. november 2022.

Reglement for økonomistyring i staten (reglementet), Bestemmelser om økonomistyring i staten (bestemmelsene) og rundskriv fra Finansdepartementet gjelder i sin helhet, med mindre Statens havarikommisjon har fått innvilget unntak. Denne instruksen inneholder tillegg og presiseringer til dette regelverket.

Instruksen klargjør myndighet og ansvar mellom Samferdselsdepartementet og Statens havarikommisjon. Instruksen beskriver også ansvarsområder gitt av Nærings- og fiskeridepartementet og Forsvarsdepartementet.

Instruksen omtaler i tillegg hvordan styringsdialogen mellom Samferdselsdepartementet og Statens havarikommisjon skal innrettes, krav og forventninger til Statens havarikommisjon sin interne styring mv.

2. Organisering

Statens havarikommisjon er et ordinært forvaltningsorgan administrativt underlagt Samferdselsdepartementet. I faglig sammenheng er Statens havarikommisjon et uavhengig organ.

Statens havarikommisjon ledes av en direktør som beskikkes av Kongen etter innstilling fra samferdselsministeren.

Fagområdene vei-, luft- og jernbanetransport samt taubane- og tivoliområdet sorterer inn under Samferdselsdepartementets ansvarsområde. Fagområdene sjøfart og romvirksomhet sorterer inn under Nærings- og fiskeridepartementets ansvarsområde, mens fagområdet Forsvaret sorterer inn under Forsvarsdepartementets ansvarsområde.

Samferdselsdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet og Forsvarsdepartementet har ikke anledning til å instruere virksomheten i fagspørsmål på de områder som Statens havarikommisjon har ansvaret for.

3. Samferdselsdepartementets overordnede ansvar

Samferdselsdepartementet har det overordnede administrative og budsjettmessige ansvaret for Statens havarikommisjon. Departementets overordnede ansvar følger av reglementet § 3 og bestemmelsene pkt. 1.3., og det innebærer i hovedsak å føre kontroll med at Statens havarikommisjon driver effektivt og i samsvar med Stortingets forutsetninger og vedtak og departementets fastsatte mål og prioriteringer.

4. Statens havarikommisjons ansvar

Statens havarikommisjon skal undersøke ulykker og alvorlige hendelser innenfor transportsektoren, på områdene luftfart, jernbane, veitrafikk og sjøfart. Videre skal Statens

havarikommisjon undersøke ulykker og alvorlige hendelser i Forsvaret og på tivoli- og taubaneområdet samt ulykker og hendelser som har oppstått innenfor romvirksomhet.

Formålet med undersøkelsene er å utrede forhold som antas å ha betydning for forebygging av ulykker i transportsektoren, i Forsvaret, på tivoli- og taubaneområdet og innenfor romvirksomhet. Statens havarikommisjon skal ikke ta stilling til sivilrettslig eller strafferettslig skyld eller ansvar.

Statens havarikommisjon avgjør selv omfanget av de undersøkelser som skal foretas, herunder vurdere undersøkelsens forventede sikkerhetsmessige verdi med hensyn til nødvendige ressurser.

Nærmere om ansvaret innenfor de ulike sektorene:

4.1 Luftfart:

Statens havarikommisjon skal undersøke luftfartsulykker og alvorlige luftfartshendelser innenfor de rammer som fremgår av lov 11. juni 1993 nr. 101 om luftfart (luftfartsloven) kap. XII Varsling, rapportering og undersøkelse av luftfartsulykker og luftfartshendelser m.m., og av forskrifter fastsatt med hjemmel i loven. Videre vises det til forordning (EU) 996/2010 av 20. oktober 2010 om undersøkelse og forebygging av ulykker og hendelser i luftfarten.

4.2 Jernbane:

Statens havarikommisjon skal undersøke jernbaneulykker og alvorlige jernbanehendelser innenfor de rammer som fremgår av lov 3. juni 2005 nr. 35 og varsling, rapportering og undersøkelse av jernbaneulykker og jernbanehendelser m.m. (jernbaneundersøkelsesloven), og av forskrifter fastsatt med hjemmel i loven.

4.3 Veitrafikk:

Statens havarikommisjon skal undersøke alvorlige trafikkulykker og trafikkuhell innenfor de rammer som fremgår av lov av 18. juni 1965 nr. om vegtrafikk (vegtrafikkloven) kap. VII Undersøkelse av trafikkulykker m.m., og av forskrifter fastsatt med hjemmel i loven.

4.4 Sjøfart:

Statens havarikommisjon skal undersøke sjøulykker innenfor de rammer som fremgår av lov 24. juni 1994 nr. 39 om sjøfarten (sjøloven) kapittel 18 avsnitt II Undersøkelse av sjøulykker, forskrifter fastsatt med hjemmel i loven og folkerettslige forpliktelser som Norge har påtatt seg. Videre vises det til EU-direktiv 2009/18/EC av 23. april 2009, og International Maritime Organization (IMO) Resolution MSC.255(84) (Casualty Investigation Code) av 16. mai 2008.

4.5 Romvirksomhet

Statens havarikommisjon skal undersøke ulykker og alvorlige hendelser innenfor de rammer som fremgår av lov av 13. juni 1969 nr. 38 om oppskyting av gjenstander fra norsk territorium m.m. ut i verdensrommet (romloven), og av forskrifter fastsatt med hjemmel i loven.

4.6 Forsvaret:

Statens havarikommisjon skal undersøke ulykker og alvorlige hendelser i Forsvaret innenfor de rammer som fremgår av lov av 16. desember 2016 nr. 92 om undersøkelser av ulykker og hendelser i Forsvaret (forsvarsundersøkelsesloven), og av forskrifter fastsatt med hjemmel i loven.

4.7 Taubane og tivoli

Statens havarikommisjon skal undersøke ulykker og alvorlige hendelser på taubane og tivoliområdet innenfor de rammer som fremgår av lov 22. mai 2017 nr. 29 om taubaner (taubaneloven) og lov 22. mai 2017 nr. 30 om fornøyelsesinnretninger (tivoliloven), og av forskrifter fastsatt med hjemmel i disse lovene.

5. Faste oppgaver for Statens havarikommisjon

Statens havarikommisjon skal innenfor gjeldende lovgivning bl.a. ha ansvaret for å:

- undersøke ulykker/-hendelser innenfor de områdene som er omtalt i punkt 4
- utarbeide rapport som skal inneholde uttalelse fra Statens havarikommisjon om årsaksforholdene til ulykken/hendelsen og eventuelle tilrådinger om hvilke forhold som tiltakshaver bør vurdere å rette på for å hindre nye tilfeller av samme eller lignende art, men uten å skissere konkrete løsninger
- utføre spesielle oppgaver som har sikkerhetsmessig betydning og som Samferdselsdepartementet etter regelverket kan pålegge etaten
- ved behov representere Samferdselsdepartementet og/eller Nærings- og fiskeridepartementet og/eller Forsvarsdepartementet, eller delta sammen med nevnte departementer i møter i ulike internasjonale organisasjoner og fora i de aktuelle sektorene
- uttale seg i saker, eller bistå ved behandling av saker, innenfor gitte ansvarsområder dersom Samferdselsdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet, eller Forsvarsdepartementet ber om det.
- i nødvendig utstrekning samarbeide med andre virksomheter der dette kan gi gevinst ut fra effektiv ressursbruk og brukervennlighet.

6. Styringsdialogen

Samferdselsdepartementet fastsetter styringsdialogens innhold og form i samråd med Statens havarikommisjon. Departementet har overordnet ansvar for at styringsdialogen fungerer på en hensiktsmessig måte. Forutsetninger og krav som Samferdselsdepartementet stiller til Statens havarikommisjon, skal gå fram av den formelle styringsdialogen. Styringsdialogen omfatter styringsdokumenter, rapporter og møter av styringskarakter mellom departementet og etaten.

Styringsdialogen skal dokumenteres, og Samferdselsdepartementets styring er alltid skriftlig. Ved uklarheter skal Statens havarikommisjon ta kontakt med departementet.

Følgende dokumenter er en del av styringsdialogen:

- instruks for Statens havarikommisjon
- tildelingsbrev og eventuelle supplerende tildelingsbrev
- referater fra etatsstyringsmøter
- årsrapport fra etaten, inkl. årsregnskap
- halvårsrapport
- rapportering til statsregnskapet

6.1. Tildelingsbrev

Tildelingsbrevet inneholder Stortingets vedtak og forutsetninger samt andre føringer og forventinger fra departementet. Videre inneholder tildelingsbrevet bevilgningen som stilles til disposisjon til Statens havarikommisjon i budsjettåret og de fullmakter som delegeres til havarikommisjonen.

Supplerende tildelingsbrev sendes når det gjennom året oppstår behov for nye eller endrede styringssignaler.

6.2. Rapportering

Årsrapport

Statens havarikommisjon skal utarbeide en årsrapport, i overensstemmelse med denne instruksen, bestemmelser om økonomistyring i staten og tilhørende rundskriv. Årsrapporten skal gi et dekkende bilde av etatens resultater og utarbeides etter fastsatt mal og i henhold til de krav som Samferdselsdepartementet har fastsatt i tildelingsbrevet med vedlegg og i eventuelle supplerende tildelingsbrev.

Årsrapporten sendes til Samferdselsdepartementet innen fristen gitt i tildelingsbrevet.

Årsrapporten og Riksrevisjonens revisjonsberetning skal publiseres på Statens havarikommisjons nettsider innen 1. mai. Før publisering skal den ha vært behandlet i etatsstyringsdialogen. Dersom revisjonsberetningen ikke foreligger innen 1. mai, skal den publiseres så snart den foreligger.

Halvårsrapport

Krav til innholdet i halvårsrapporten for budsjettåret går fram av tildelingsbrevet.

Årsregnskap

Statens havarikommisjon skal ved årets slutt utarbeide og avlegge et årsregnskap med noter i tråd med pkt. 3.4 i Bestemmelser om økonomistyring i staten, rundskriv R-115 fra Finansdepartementet og krav fra Samferdselsdepartementet.

Årsregnskapet skal gi et dekkende bilde av Statens havarikommisjons disponible bevilgninger og av regnskapsførte utgifter, inntekter, eiendeler og gjeld. Det inngår som en del av årsrapporten.

6.3. Informasjon ved viktige hendelser og avvik

I tillegg til den periodiske rapporteringen skal Statens havarikommisjon gjennom året på eget initiativ informere om vesentlige avvik fra vedtatte planer eller tildelingsbrev og

supplerende tildelingsbrev og om viktige saker som berører virksomhetens ansvarsområde straks virksomheten får kjennskap til dette. Videre skal virksomheten foreslå mulige korrigerende tiltak.

6.4. Etatsstyringsmøter

Det holdes som hovedregel tre etatsstyringsmøter mellom Samferdselsdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet, Forsvarsdepartementet og Statens havarikommisjon i løpet av året. Tidspunkt for etatsstyringsmøtene vil fremgå av tildelingsbrevet.

6.5. Møter og annen kontakt i fagdialogen

I tillegg kan det være behov for møter av faglig karakter mellom departementet og Statens havarikommisjon. Fagmøter skal normalt ha en dagsorden. Ved behov føres det referat eller oppsummeringer fra fagmøter og annen kontakt i fagdialogen. Eventuelle styringssignaler i disse møtene skal gis skriftlig i etterkant av møtet, normalt i form av supplerende tildelingsbrev.

7. Krav til den interne styringen av Statens havarikommisjon

7.1. Direktørens myndighet og ansvar i den interne styringen

Direktøren har ansvaret for den interne styringen av virksomheten, herunder at økonomiforvaltningen i virksomheten blir ivarettatt på en tilfredsstillende måte og i samsvar med de krav som stilles av overordnet myndighet og i Bestemmelser om økonomistyring i staten. Direktøren skal påse at Statens havarikommisjon drives effektivt i samsvar med lover, regler og god forvaltningsskikk ellers, samt i henhold til de krav som fastsettes i styringsdialogen med Samferdselsdepartementet.

Direktøren har ansvaret for at etaten har dokumenterbare systemer for internkontroll og risikostyring og at det gjennomføres evalueringer om egen effektivitet, måloppnåelse og resultater. Videre har direktøren ansvar for at etatens organisasjon, arbeidsmiljø og personalpolitikk er tjenlig og at kapasitet og kompetanse er tilpasset oppgavene og utnyttet effektivt.

7.2. Styringssystem

Statens havarikommisjon skal ha et styringssystem som ivaretar krav som Samferdselsdepartementet setter for å kunne ha en overordnet kontroll og oppfølging av virksomheten. Videre må virksomheten innrette sine systemer slik at de tilfredsstiller egne styringsbehov.

7.3. Planlegging, gjennomføring og oppfølging

Statens havarikommisjon skal planlegge og utarbeide strategier med ettårig og flerårig perspektiv tilpasset virksomhetens egenart og dokumentere gjennom interne styringsdokumenter. Direktøren har ansvaret for at mål og resultatkrav fastsatt i tildelingsbrev og eventuelle supplerende tildelingsbrev følges opp og formaliseres, og at dette gjennomføres innenfor rammen av tildelte ressurser.

7.4. Internt disponeringskriv

På grunnlag av tildelingsbrev og eventuelt supplerende tildelingsbrev fra Samferdselsdepartementet stiller direktøren de tildelte midlene til disposisjon i etaten. Tildeling skal skje skriftlig.

7.5. Internkontroll

Statens havarikommisjon skal etablere internkontroll for å forhindre styringssvikt, herunder å forebygge og avdekke tilsiktede handlinger utført i strid med gjeldende lover og regler. Direktøren har ansvaret for å påse at internkontrollen er tilpasset risiko og vesentlighet, og at den fungerer på en tilfredsstillende måte og kan dokumenteres. For å kunne utøve nødvendig internkontroll skal virksomhetens ledelse som en del av styringssystemet, etablere systemer, rutiner, metoder og tiltak, for å forebygge, avdekke og korrigere feil og mangler i systemer og rutiner i henhold til pkt. 2.4 i Bestemmelsene om økonomistyring i staten.

7.6. Risikostyring

Risikostyring skal være en integrert del av virksomhetsstyringen. I styringsdialogen med Samferdselsdepartementet skal Statens havarikommisjon synliggjøre hvilken usikkerhet som er knyttet til de mål og resultater som etaten har ansvaret for, og redegjøre for hvordan usikkerheten blir håndtert og styrt. Etaten skal anbefale og sette i verk tiltak for å håndtere risiko knyttet til mål- og resultatopnåelsen.

Nærmere krav til risikostyring går fram av tildelingsbrevet.

7.7. Evaluering

Statens havarikommisjon skal sørge for at det gjennomføres evalueringer for å få informasjon om effektivitet, måloppnåelse og resultater innenfor hele eller deler av virksomhetens ansvarsområde og aktiviteter, jf. pkt. 2.6 i Bestemmelser om økonomistyring i staten. Departementet kan også be virksomheten gjennomføre evalueringer. Slike oppdrag skal som hovedregel gis i tildelingsbrevet og på forhånd være drøftet mellom Statens havarikommisjon og Samferdselsdepartementet.

8. Økonomisystem og regnskapsføring

8.1. Økonomisystem og behandling av inntekter og utgifter

Statens havarikommisjon skal innrette regnskapsføringen og økonomistyringen slik at den er i samsvar med kravene i Reglement for økonomistyring i staten og Bestemmelsene i økonomistyring i staten. Avgjørelser, fullmakter og organisering av arbeidet skal være dokumentert.

Virksomheten skal ha systemer og rutiner som sikrer at inntekter, utgifter, anskaffelser, tilskudd, lønn og lønnsopplysningspliktige ytelser blir håndtert i samsvar med gjeldende lover, regler og avtaler, og at inntekter og utgifter følges opp i forhold til budsjett og fastsatte planer.

Før utbetaling skal finne sted, skal utgifter være attestert. Videre skal alle disposisjoner som medfører økonomiske forpliktelser for virksomheten, bekreftes av en tilsatt som har budsjettdisponeringsmyndighet.

Direktøren kan delegere sin budsjettdisponeringsmyndighet helt eller delvis til tilsatte på lavere nivåer. Delegert budsjettdisponeringsmyndighet kan delegeres videre. Slik delegering skal være skriftlig. Virksomheten skal ha rutiner for oppfølging av delegert budsjettdisponeringsmyndighet. Den som har budsjettdisponeringsmyndighet, kan ikke godkjenne godtgjørelser eller andre utbetalinger til seg selv.

Statens havarikommisjon skal ha systemer og rutiner som sikrer at inntektskrav blir juridisk bindende, og at krav blir fastsatt, utstedt og innbetalt med riktig beløp innen tidsfrist, samt følge opp krav som ikke er betalt ved forfall.

Alle saker om ettergivelse av krav der det ikke foreligger hjemmel i lov eller plenarvedtak, skal forelegges Samferdselsdepartementet, som legger saken frem for Finansdepartementet.

8.2. Lønn og lønnsopplysningspliktige ytelser

Virksomheten skal etablere systemer og rutiner som sikrer at lønn og andre lønnsopplysningspliktige ytelser blir korrekt registrert, beregnet, bokført, utbetalt og rapportert.

8.3. Kjøp av varer og tjenester

Anskaffelser skal skje i henhold til gjeldende anskaffelsesregelverk. Statens havarikommisjon skal etablere systemer og rutiner som sikrer at anskaffelse av varer og tjenester skjer på en effektiv og forsvarlig måte.

8.4. Regnskapsføring

Regnskapsføringen omfatter bokføring og pliktig regnskapsrapportering. Virksomhetens ledelse skal sikre at den pliktige regnskapsrapporteringen er i samsvar med de krav som er satt i pkt. 3.3.2 i Bestemmelser om økonomistyring i staten.

Statens havarikommisjon skal rapportere til statsregnskapet etter kontantprinsippet og føre virksomhetsregnskapet etter periodiseringsprinsippet i henhold til de statlige regnskapsstandardene (SRS).

8.5. Kontoplan

Statens havarikommisjon skal bokføre på artskonto i standard kontoplan fastsatt av Finansdepartementet i R-102, og slik det fremgår av Bestemmelser om økonomistyring i staten pkt. 3.3.3.